

DR. İBRAHİM DOĞAN TAKAVUT

**MİLLETLERARASI TİCARİ TAHKİMDE
USULE İLİŞKİN KONULARDA
İRDE SERBESTİSİ**

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	V
İÇİNDEKİLER	IX
KISALTMALAR	XVII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

MİLLETLERARASI TİCARİ TAHKİMDE USULİ KONULARDA İRADE SERBESTİSİNİN TANIMI VE KAYNAĞI

I. Milletlerarası Ticari Tahkimde Usuli Konularda İrade Serbestisinin Tanımı ve Tarihçesi.....	15
A. Milletlerarası Ticari Tahkimin Kısa Tanımı.....	15
1. Genel Bilgi.....	15
2. “Milletlerarası” Kavramı.....	16
3. “Ticari” Kavramı	22
4. “Tahkim” Kavramı.....	25
5. Tahkim Yargılamasında “Usuli Konu” Kavramı.....	27
6. “İrade Serbestisi” Kavramı	29

B. Milletlerarası Ticari Tahkimde İrade Serbestisinin Kısa Tarihçesi	32
--	----

II. Milletlerarası Ticari Tahkimde Usuli Konularda İrade Serbestisinin Kaynağı.....37

A. Genel Bilgi.....	37
---------------------	----

B. Lex Arbitri Olarak Tahkim Yeri Hukukunun Dikkate Alınması	41
--	----

1. Genel Bilgi.....	41
---------------------	----

2. Lex Arbitri Olarak Tahkim Yeri Hukukunun Uygulanma Sebepleri	44
---	----

3. Tahkim Yeri Kavramı	46
------------------------------	----

4. Tahkim Yerinin Taraflarca Belirlenmesi	48
---	----

5. Tahkim Yeri Hukukunun Kapsamı.....	57
---------------------------------------	----

C. Lex Arbitri Olarak Taraflarca Seçilen Hukukun Dikkate Alınması	61
---	----

1. Genel Bilgi.....	61
---------------------	----

2. Lex Arbitri Olarak Taraflarca Seçilen Hukukun Uygulanma Sebepleri	65
--	----

3. Lex Arbitrinin Taraflarca Seçimi	71
---	----

a. Taraflarca Seçilebilecek Hukuk/Kurallar	71
--	----

(1) Taraflarca Lex Arbitri Olarak Milli Bir Hukukun Seçimi.....	71
---	----

(2) Taraflarca Lex Arbitri Olarak Milli Hukuk Harici Kuralların Seçimi	72
--	----

b. Taraflarca Yapılacak Seçimin Şekli.....	74
--	----

4. Lex Arbitri Olarak Taraflarca Seçilen Hukukun Uygulanmasının Ortaya Çıkaracağı Problemler ve Eleştiriler.....	75
--	----

D. Milletlerarası Düzenlemelerde Lex Arbitrinin Tespiti.....	85
--	----

1. Milletlerarası Düzenlemelerde Lex Arbitri	85
--	----

a. 1923 Tarihli Cenevre Protokolü ve 1927 Tarihli Cenevre Konvansiyonu.....	85
---	----

b. 1958 Tarihli New York Anlaşması.....	86
---	----

---

c. 1961 Tarihli Cenevre Sözleşmesi.....	89
d. UNCITRAL Model Kanunu.....	91
2. Devletlerin Tahkime İlişkin Düzenlemelerinde Lex Arbitri.....	92
a. Alman Hukukunun Tahkime İlişkin Düzenlemelerinde Lex Arbitri	92
b. Amerika Birleşik Devletleri Hukukunun Tahkime İlişkin Düzenlemelerinde Lex Arbitri	94
c. Belçika Hukukunun Tahkime İlişkin Düzenlemelerinde Lex Arbitri	97
d. Çin Hukukunun Tahkime İlişkin Düzenlemelerinde Lex Arbitri	98
e. Fransız Hukukunun Tahkime İlişkin Düzenlemelerinde Lex Arbitri	100
f. İngiliz Hukukunun Tahkime İlişkin Düzenlemelerinde Lex Arbitri	103
g. İsviçre Hukukunun Tahkime İlişkin Düzenlemelerinde Lex Arbitri	105
3. Türk Hukukunun Tahkime İlişkin Düzenlemelerinde Lex Arbitri.....	106
III.Değerlendirme	135

İKİNCİ BÖLÜM

MİLLETLERARASI TİCARİ TAHKİMDE USULİ KONULARDA İRADE SERBESTİSİNİN SINIRLANDIRILMA SEBEPLERİ VE KRİTERLERİ

I. Genel Bilgi.....	141
II. Milletlerarası Ticari Tahkimde Usuli Konularda İrade Serbestisinin Sınırlandırılmasının Sebepleri	144

A. Adil Yargılanmaya İlişkin Asgari Usuli Garantilerin Sağlanması	144
B. İcra Edilebilir Hakem Kararlarının Verilmesi.....	147
C. Bir Uyuşmazlık Çözüm Yöntemi Olarak Tahkim Yargılamasının Korunması	148
D. Tahkim Yargılamasının Taraflarının Korunması	151
E. Tahkim Yargılamasına Taraf Olmayanların Korunması.....	154
III.Milletlerarası Ticari Tahkimde Usuli Konularda İrade Serbestisini Sınırlayan Düzenlemeler	155
A. Genel Bilgi.....	155
B. Milletlerarası Anlaşmalar.....	156
C. Ticari Tahkime Dair Milletlerarası Kurumların Düzenlemeleri	161
D. Milli Düzenlemeler	167
E. Lex Proceduralia.....	169
IV. Milletlerarası Ticari Tahkimde Usuli Konularda İrade Serbestisinin Sınırlandırılma Kriterleri	175
A. Genel Bilgi.....	175
B. Milletlerarası Ticari Tahkimde Usuli Konularda İrade Serbestisini Sınırlayan Prensipler.....	180
1. Kamu Düzeni	180
a. Kamu Düzeni Kavramının Tanımı.....	180
b. Kamu Düzeni Kavramının Türleri.....	182
c. Tahkim Yargılamalarında Kamu Düzeninin Uygulama Dayanağı.....	187
d. Tahkim Yargılamalarında Kamu Düzeninin Yorumlanması	189
2. Adil Yargılanma Hakkı	191
a. Genel Bilgi.....	191
b. Tarafların Eşit Haklara Sahip Olması	194
c. Tarafların Hukuki Dinlenilme Hakkına Sahip Olması.....	203

d. Hakemlerin Tarafsız ve Bağımsız Olması	212
e. Yargılamanın Makul Sürede Gerçekleşmesi.....	232
3. İnsan Haklarına İlişkin Temel İlkeler	236
4. Dürüstlük Kuralı	250
5. Usul Ekonomisi İlkesi.....	255
C. Milletlerarası Ticari Tahkimde Usuli Konularda İrade Serbestisini Sınırlayan Kurallar	259
1. Emredici Kurallar.....	259
2. Doğrudan Uygulanan Kurallar.....	264
V. Milletlerarası Ticari Tahkimde Usuli Konularda İrade Serbestisini Sınırlayan Kriterlere İlişkin İhtilaflar	273
VI. Değerlendirme	284

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MİLLETLERARASI TİCARİ TAHKİMDE USULİ KONULARDA İRADE SERBESTİSİNİN KAPSAMININ BELİRLENMESİ

I. Genel Bilgi.....	289
II. İrade Serbestisinin Kapsamının Taraflarca Belirlenmesi.....	293
A. Genel Bilgi.....	293
B. Tahkim Yargılamasının Usulüne İlişkin Anlaşma.....	294
C. Tahkim Yargılamasının Usulüne İlişkin Anlaşmanın Unsurları.....	296
1. Usule İlişkin Anlaşmanın Taraflarına İlişkin Hususlar	296
2. Usule İlişkin Anlaşmanın Şekli ve Maddi Geçerliliğine İlişkin Hususlar.....	304
3. Usule İlişkin Anlaşmada İrade Beyanlarına İlişkin Hususlar.....	306
D. Tahkim Yargılamasının Usulüne İlişkin Anlaşma Kapsamında Taraflarca Yapılabilecek Tercihler	314

1. Genel Bilgi.....	314
2. Ad hoc veya Kurumsal Tahkim Tercihleri	315
3. Tahkim Usulüne Uygulanacak Hukuk Tercihleri Yapılmaması.....	317
4. Lex Arbitri Tercihleri	318
5. Tahkim Usulüne Uygulanacak Hukuk Tercihleri.....	328
6. Özel Usul Tercihleri.....	332
7. Hem Tahkim Usulüne Uygulanacak Hukuk Hem Özel Usul Tercihleri	332
E. Tahkim Yargılamasının Usulüne İlişkin Anlaşmanın İçeriği ...	335
1. Genel Bilgi.....	335
2. Tahkim Yargılamasının Yürütülmesine İlişkin Hususlar ...	337
3. Hakem Kararının Denetlenmesine İlişkin Hususlar.....	343
a. Genel Bilgi.....	343
b. Tarafların İptal Davalarına İlişkin Tercihleri.....	345
(1) Genel Bilgi.....	345
(2) Tarafların İptal Davası Açma Hakkına İlişkin Tercihleri	348
(3) Tarafların İptal Davasında Değerlendirilecek Kriterlere İlişkin Tercihleri.....	367
c. Tarafların Tanıma Tenfiz Davalarına İlişkin Tercihleri.....	377
F. Tahkim Yargılamasının Usulüne İlişkin Anlaşmanın Yapılma Zamanı.....	381
III. İrade Serbestisinin Kapsamının Tahkim Kurumu veya Hakem Kurulu Tarafından Belirlenmesi	387
A. Genel Bilgi.....	387
B. İrade Serbestisinin Kapsamının Tahkim Kurumu Tarafından Belirlenmesi	389
C. İrade Serbestisinin Kapsamının Hakem Kurulu Tarafından Belirlenmesi	401
1. İrade Serbestisinin Kapsamının Tahkim Yargılaması Başında Hakem Kurulu Tarafından Belirlenmesi	401

2. İrade Serbestisinin Kapsamının Tahkim Yargılaması
Devam Ederken Hakem Kurulu Tarafından Belirlenmesi ..407
  - a. Genel Bilgi.....407
  - b. İrade Serbestisinin Kapsamının Belirlenmesinde
Hakem Kurulunun Yetkileri 410
  - c. İrade Serbestisinin Kapsamının Belirlenmesinde
Hakem Kurulunun Taraf Tercihleri Hakkında
Verebileceği Kararlar 414
    - (1) Hakemlerin Tarafların Tercihleri İle Yargılamaya
Devam Etmesi 414
    - (2) Hakemlerin Tarafların Tercihleri Aksine
Yargılamaya Devam Etmesi 415
      - (a) Tarafların Tercihlerinin Uygulanacak Hukuk
Dahilinde Olması 415
      - (b) Tarafların Tercihlerinin Uygulanacak Hukuka
Aykırlık Teşkil Etmesi.....416
        - (i) Tarafların Tercihlerinin Lex Proceduraliaya
Aykırlık Teşkil Etmesi.....416
        - (ii) Tarafların Tercihlerinin Emredici Kurallara
Aykırlık Teşkil Etmesi..... 420
    - (3) Hakemlerin Yargılamadan Çekilmesi 425

IV. İrade Serbestisinin Kapsamının Mahkeme Tarafından Belirlenmesi 427

- A. İrade Serbestisinin Kapsamının Tahkim Yargılaması
Başında veya Devam Ederken Mahkeme Tarafından
Belirlenmesi 427
- B. İrade Serbestisinin Kapsamının Hakem Kararı Verildikten
Sonra Mahkeme Tarafından Belirlenmesi 442
  1. Genel Bilgi.....442
  2. İrade Serbestisinin Kapsamının Hakem Kararı
Verildikten Sonra Mahkemelerce Belirlenmesi
Sırasında Dikkate Alınacak Kriterler 444
    - a. Genel Bilgi.....444

b. Hakem Kararının Adil Yargılanma Hakkına Aykırılık Teşkil Etmemesi.....	448
c. Hakem Kararının Hakemlerin Yetkileri Dahilinde Verilmesi.....	453
d. Hakem Kararının Tarafların İradelerine Uygun Olarak Verilmesi.....	456
e. Hakem Kararının Tenfiz Edilebilmesi İçin İptal Edilmemiş Olması.....	466
f. Hakem Kararının Kamu Düzenine Aykırılık Teşkil Etmemesi.....	479
(1) Kamu Düzenine Aykırılık Hakkında Değerlendirilecek Hukuk.....	479
(2) Adil Yargılanma Hakkına Aykırılık ve Kamu Düzenine Aykırılık Farkı.....	487
3. İrade Serbestisinin Kapsamının Hakem Kararı Verildikten Sonra Mahkemelerce Belirlenmesi Sırasında Dikkat Edilecek Hususlar	495
a. Mahkemelerin Usuli İhlallere İlişkin Sahip Oldukları Takdir Yetkisi	495
b. Mahkemelerin Usuli İhlallerin Ağırlığına İlişkin Yapacağı Değerlendirme.....	502
c. Mahkemelerce Taraflarca Bilinen Usuli İhlallerin Daha Önce İleri Sürülmüş Olmasının Aranması	512
V. Değerlendirme	521
SONUÇ.....	525
KAYNAKÇA.....	563
KARARLAR	591